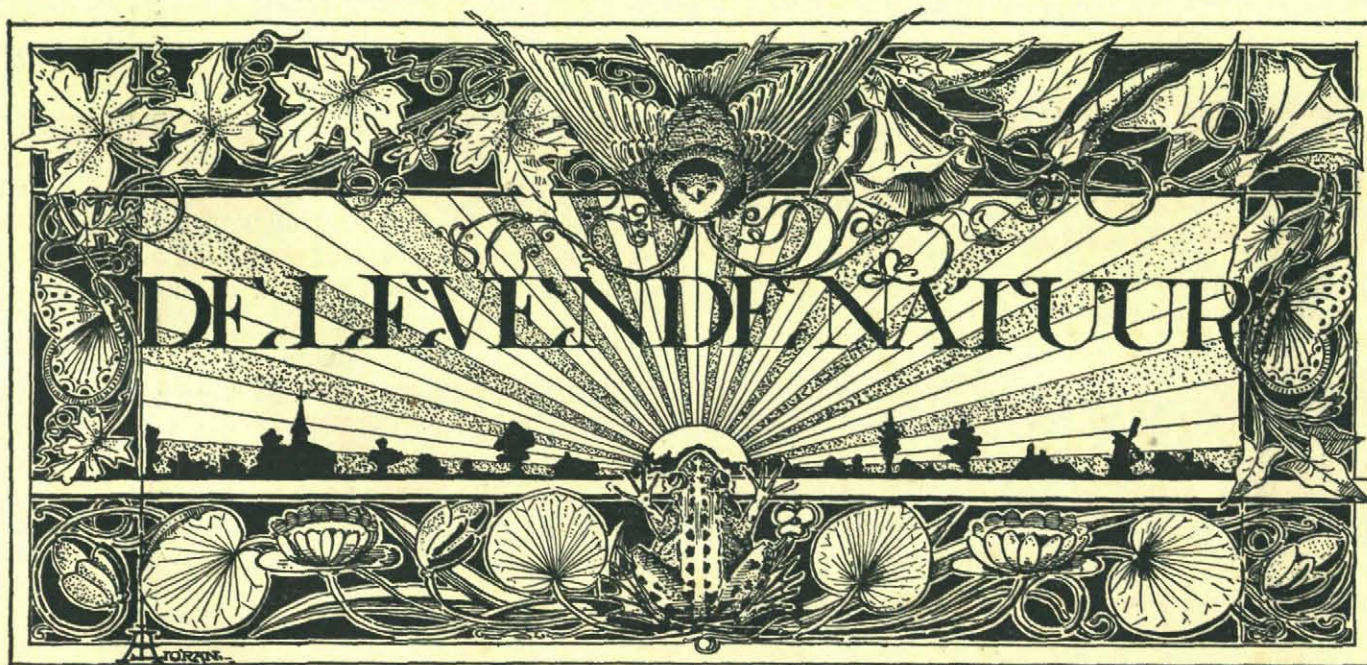

REDACTIE: E. HEIMANS, ROZENGRACHT 63,

EN

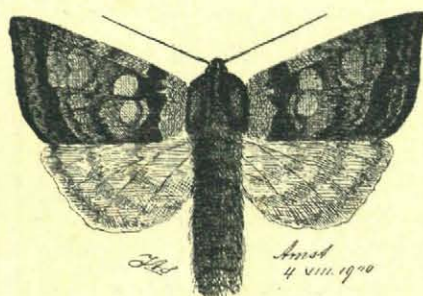
JAC. P. THIJSSSE, VONDELKADE 75.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 3.60.

EEN KLUIZENAAR.

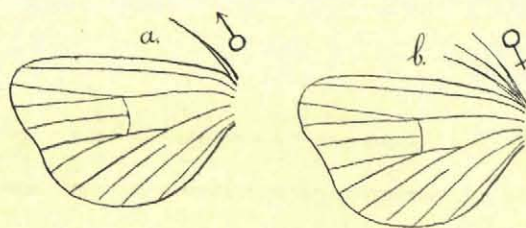
Gortyna flavago L. ♀ Orig. vergroot $\times 1\frac{1}{2}$.

„Men heeft aan dit sierlijk Insect den Naam van Goudlakens-vlinder gegeven, om reden, dat het met de zoogenaamde Goudlakens-Hoenders in den eersten opslag eenige overeenkomst in Couleur en Gevlekt-hed schijnt te hebben. Mogelijk zullen vele Liefhebbers dezen Vlinder nog niet kennen, ten minste niet naar zijne afkomste; ik twijfele niet, of het zal hun derhalven aangenaam zijn, dat ik deszelfs Historie tot Onderwerp der tegenwoordige Verhandeling verkozen heb.“

Ziehier het begin van de beschrijving door den bekenden Sepp in 1712 gegeven van Gortyna flavago L. Het mag een gelukkig verschijnsel heeten, dat ik voor onzen tegenwoordigen tijd zijn aanhef der beschrijving maar voor een gedeelte tot de mijne kan maken.

De Goudlakensvlinder behoort tot de nachtvinders,

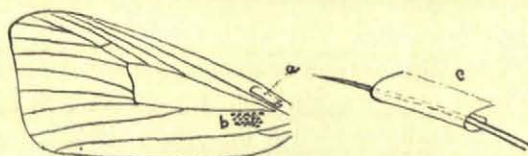
wier aantal 95.4 pct. van alle vlinders in Nederland is. In de systematiek is zijne plaats onder familie XXV: Noctuidae. Hij is op de voorvleugels geel met een schijntje rood er door gemengd. De donkere banden en streepen zijn iets meer bruinachtig. Het is een levendig gekleurd dier, in tegenstelling met zoovele andere nachtvinders van die familie, welke in den ruststand effen en somber van teekening zijn. De achtervleugels zijn roomwit met een paar onduidelijke donkerder banden. Het achterlijf is fors, bij het mannetje iets smaller dan bij het wijfje. De beharing is vrij ruw. Het hierboven afgebeelde exemplaar is naar het lijf te oordeelen een wijfje; dat van het mannetje eindigt meer als een vischstaartje. Om zeker te zijn van de sexe, dient men eenen pas gedooden vlinder te onderzoeken; het geslacht der noctuidae is niet kenbaar aan de sprieten; die zijn voor beide ^{altijd}sexen lang en draadvormig; maar bij de nachtvinders bestaat een vleugelverband, dat voor mannetjes en wijfjes verschillend is. Dat verband wordt n.l. bewerkstelligd bij de mannetjes door één stevigen stekel, die in een lijstje van den voorvleugel grijpt, en bij de vrouwelijke exemplaren door meerdere (meestal drie) zwakkere, die vastgehouden worden door zich aan den onderkant van den voorvleugel bevindende schubben.

Achtervleugels van nachtvlinders.

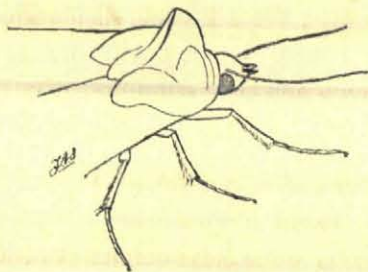
a. Van mann. dier (met één stekel); b. van vr. dier (met drie stekels). Naar Dr. J. Th. Oudemans.

Ja, dat verband is aardig, en ik kan den lust niet weerstaan daarvan iets meer te vertellen. Wie in de gelegenheid is, moet eens van eenen verschen vlinder (een nacht-, vooral geen dagvlinder, want deze heeft, zooals ge reeds weet, geen stekel voor de vleugelverbinding) den onderkant van den voorvleugel door wrijving, met een veertje of een zacht penseel, ontschubben. Hij zal dan aan het wortelgedeelte (dus bij het lichaam) van dien vleugel een lijstje ontdekken, waarop stijve schubben staan, die naar achter zijn gericht. Iets meer in het midden van den voorvleugelwortel achter het lijstje staan er ook, maar nu naar voren gekeerd. Deze laatste schubben dienen bij het wijfje uitsluitend om de haken (stekels, zie tekening boven) van den achtervleugel mede vast te houden. Maar bij het wijfje ontbreekt dan ook het bovengenoemd lijstje, zoodat we daarmee een vast kenmerk bezitten om de sexen te onderscheiden.

Voorvleugel van mann. *Naenia typica* L.

a. Lijstje. b. Schubben. c. Lijst met stekel, sterker vergroot. Naar Dr. J. Th. Oudemans.

Bij het mannetje past de forsche stekel in het lijstje (zie hier boven bij c). Het is duidelijk, dat het vleugelverband bij de mannelijke exemplaren steviger is dan bij de vrouwelijke. We zouden daaruit besluiten, dat de mannetjes betere vliegers zijn dan hunne wederhelften. En werkelijk is het een feit, dat bij vele nachtvlinders de mannetjes

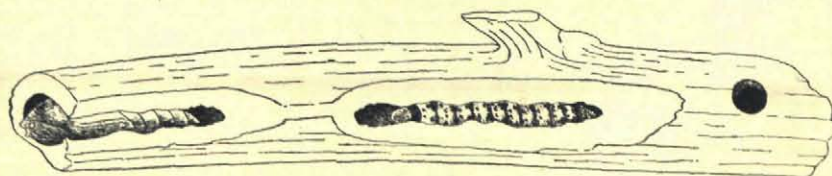
Borststuk met voor-, midden- en achterpooten. Sterk vergroot orig.

meer en woester rondvliegen dan de juffren, wier genegenheid zij trachten te winnen.

De rugzijde van de borst is van eene soort harig van schild voorzien, dat in het midden eenen opstaanden tand draagt. Daar in fig. I die tand niet zoo duidelijk onder de waarneming valt, doordien het dier juist recht van achter gezien wordt, heb ik hierboven het enkele borststuk nog in omtrek vergroot weergegeven.

De voorpooten zijn natuurlijk ongespoord, de middelschenen hebben één paar, de achterschenen twee paar sporen.

Maar nu weet ge nog niet, waarom ik tot opschrift koos „Een Kluizenaar.“

Rups en pop, half zichtbaar in eenen „kliste-stronk.“ Nat. grootte, naar Sepp.

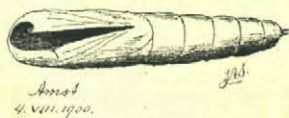
Ik kan niet nalaten, Sepp nogmaals aan het woord te laten:

„In het laatst van Juni 1760 nevens mijnen zoon eens buiten de stad bezig zijnde met het Opzoeken van Insecten, ontdekte hij in den Stronk of Stam van eenen Klisse-Struik eenige ronde Gaten, welken ons deden gissen, dat ze door zekere Insecten gemaakt, en dezen mogelijk zelfs er binnen in moesten verborgen zijn, hij sneed dien Stronk af, maar hoe ongelukkig en nochtans gelukkig was deze Sneede! want ze ging teffens midden door eene rups heen, dit speet ons zekerlijk niet weinig, de Blijdschap echter over deze nieuwe Ontdekking deed ons wel ras dit Verlies vergeeten en zo veel te ijveriger naar meer van diergelijke Kluizenaars (of wil ik ze Merg-Eeters noemen?) zoeken, gelijk wij dan ook dien dag nog 5 van deze Rupsen binnen in de Klisse-Stronken vonden, ze waren alle volwassen. . . .“

Tot zoover Sepp. Het is dus naar de levenswijze van de rups, dat ik tot titel nam „Een Kluizenaar,“ ofschoon zeer wel wetende, dat er onder de rupse-soorten nog vele kluizenaars zijn. Wanneer we Sepp verder over zijnen „Goudlakens-Vlinder“ nalezen, blijkt ons, dat hij zijne rupsen uitsluitend in „Klissen-Struiken“ vond en ze daarin kweekte. Er zij hier dadelijk bijgevoegd, dat de rups door ieder gevonden kan worden tot half Juli, óók in het merg van vlier, distel, en ik meen ook *Althaea*. Ge moet n.l. weten, dat ik dit najaar in verscheidene *Althaea*-stengels ledige pophulzen vond, die overeenkomen met die van *Gortyna flavago*.

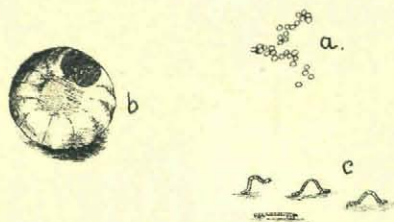
Dezen zomer zal ik trachten nader te onderzoeken, of bedoelde rups werkelijk in het binnenste deel

van den *Althaea*-stengel leeft. 't Is zoo genoeglijk

Ledige pophuls van den Goudlakensvlinder (Sepp).
Vergroot en teekening orig. $\times 1\frac{1}{2}$.

in den winter reeds plannen te maken voor excursies en ontdekkingstochten in den zomer.

a. Groep van eieren, nat. grootte, naar Sepp.
b. Sterk vergroot ei, even voor 't uitkomen, naar Sepp.
c. Jonge rupsjes, nat. grootte, naar Sepp.

De eieren worden gelegd in het laatst van Augustus en door enkele nakomers onder *Gortyna flavago* in September. Ze zijn klein en glad, worden aan scholen gelegd en overwinteren. Als in het voorjaar de eieren zullen uitkomen, worden ze eerst potloodkleurig, daarna helder doorschijnend, zoodat men onder de loupe de rupsjes er in kan zien liggen (zie b). De jonge rupsjes spannen, doch na een paar vervellingen maken ze gebruik van al hunne 16 pooten.

Rups van *Gortyna flavago*.
Vergroot orig. $\times 1\frac{1}{2}$.

De volwassen rups is vuil wit-geel en eenigszins doorschijnend. Op de ringen bevinden zich minder of meer bruine vlekken met talrijke donkere stippels. Halsschild en kop zijn donker zwart-bruin, maar de kop is toch iets lichter.

Het opkweken der rups van den Goudlakensvlinder gaat vrij gemakkelijk. Het vorige jaar was ik in de gelegenheid, eene proef te nemen.

In Juni vond ik aan de overzijde van het IJ in het nieuwe lot van een vlierboompje twee rupsen, die ik verder thuis opgekweekt heb. Daar ze aan het vliermerg gewoon waren, hield ik me aan dat voedsel. Als de takken er wat dood en verschompeld begonnen uit te zien, haalde ik andere van ruim eenen halven meter lengte. Van onder boorde ik het merg ongeveer 5 cM. uit. Nu nam ik den ouden vliertak, spleet die heel voorzichtig open,

om niet, als Sepp, de larve te beschadigen, haalde deze er uit en dwong ze in de holte van den nieuwen tak te kruipen. Het gebeurt wel, dat de rups er weer uitkruipt; om dat te voorkomen is het noodig, de onderopening met een propje papier af te sluiten of er eene stevige papieren huls om heen te binden; deze dient dan tevens voor bak, om er de bruine korreltjes uitwerpselen in op te vangen. De rups eet zich nu de hoogte in. Het kanaal, dat zij maakt, is niet veel wijder dan de dikte van haar lichaam bedraagt. Is haar voedsel op of verdroogd, dan bijt ze een rond gaatje in den bast, komt naar buiten en zoekt zich eene andere voorraadschuur. (zie voor het ronde gaatje den „Klisse-Stronk“ van Sepp). Op die manier zou de rups zijn voederheer kunnen ontvluchten. Het is dus zaak liever een keer meer dan strikt noodzakelijk schijnt eenen verschen tak te geven. Wanneer de verzorger ontdekt, dat de rups verpopt is, doet hij wel, den hollen vliertak open te splijten en met eene wigge open te houden. De verdrogende vliertak toch krimpt snel in. De rups kan zich bewegen en wat slanker maken of zijn verblijf verwijderen. De pop kan dat niet en loopt gevaar door het indrogende hout doodgedrukt te worden. Het is ook goed, de pop er uit te nemen en ze op een zacht lapje of op watten te leggen. In de natuur heeft de uitgeholde tak minder last van dat indrogen, daar hij op den stam is vast gebleven en dus nog sappen ontvangt. Zoo'n aangetaste tak kenmerkt zich vaak door een rond gaatje (reeds besproken). Tevens hangt niet zelden de top van den jonge loot slap neer. Dat gaatje is slechts dan gemakkelijk te ontdekken, wanneer het gemaakt is door eene heel of halfvolwassen rups. Van een pas uitgekomen rupsje b.v. zou men niet licht zoo'n in- of uitgang vinden. De rups zorgt er natuurlijk voor, dat de vlinder den kerker kan verlaten. Ze eet n.l. vóór te verpoppen, bij haar toekomstig poppeverblijf, dat wat ruimer is dan eene gewone rupsewoning, in den bast een voldoende gat, dat vaak van de buitenlucht alleen is afgesloten door het buitenste dunne vliesje van de schil. De ontpopte vlinder, die met zijnen kop bij de opening zit, verscheurt dat vliesje gemakkelijk en neemt zijne vrijheid.

Het is mogelijk, dat zich in één tak twee rupsen bevinden; die zijn er dan onafhankelijk van elkaar ingekomen en leven nooit gezellig naast, maar steeds boven elkaar, ieder in zijne eigen woning: eene gezellige levenswijze past ook niet voor:

Een Kluizenaar.

Amsterdam.

J. A. SNIJDER.